

28 czerwiec 2010

Na temat edukacji o Holokauście

Aleksander Kwaśniewski

W artykule opublikowanym 18 czerwca, Kofi Annan, były Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych, napisał, że nauczanie o Holokauście powinno bardziej skupiać się na zapobieganiu konfliktom etnicznym i ludobójstwu.

Zanim podda się w wątpliwość znaczenie nauczania o Holokauście, należy wpiery odnieść się do jego celów.

Co dokładnie próbujemy osiągnąć ucząc o Holokauście? Czy możemy spodziewać się, że nauczanie o Holokauście ograniczy łamanie praw człowieka i rasizm, a w zamian będzie pielęgnować demokrację i tolerancję? Czy mieszanie narracji o Holokauście i innych aktach okrucieństwa naprawdę zachęci do lepszego postępowania?

Dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie pokazują, że nie ma tu miejsca na żadne skróty. Wycieczka do Auschwitz nie zmieni nagle zwiedzających w wielkodusznych filantropów. Godzinna lekcja o Holokauście z pewnością nie zapobiegnie następnej Rwandzie lub Darfurowi.

Niektóre z przemyśleń Kofi Annana, wspólnie z uwagami innych osób, były dyskutowane i omawiane podczas konferencji edukatorów Holokaustu, w której brałem udział. Setki edukatorów i osób podejmujących decyzje z całego świata zebrało się w Yad Vashem w Jerozolimie, aby zmagać się z tymi pytaniami i wyzwaniem.

Młodsze pokolenia zazwyczaj z obojętnością patrzą na Holokaust. Ludzie urodzeni we wczesnych latach 90. powszechnie uważają II wojnę światową za wydarzenie nie mające nic wspólnego z ich codziennym życiem. Naszym zadaniem jest pokazać, że wydarzenia z przeszłości, w tym Holokaust, są wyjątkową okazją by zrozumieć dzisiejszy świat. Musimy udowodnić, że uczenie się o Holokauście jest niezbędnym narzędziem odczytywania przesłania z przeszłości dla dnia dzisiejszego.

Powierzchniowa edukacja o Holokauście nie wywiera trwałego wpływu. Nie przezwycięży potęgi rasizmu i nietolerancji, ani nie rozwiąże trwałych problemów społecznych. Skuteczna edukacja o Holokauście skoncentrowana na historii człowieka, w kontekście faktów historycznych, może jednak sprzyjać lepszemu zrozumieniu mechanizmów społecznych, które mogą prowadzić do ludobójstwa.

Autentyczne, pogłębione, i długotrwałe studiowanie Holokaustu jest w stanie uwrażliwiać ludzi, uświadamiać o drugim człowieku, a ponadto pomaga rozpoznawać sygnały o nadchodzącym zagrożeniu ludobójstwem, i wdrażać środki powstrzymywania.

Holokaust był najbardziej ekstremalnym przypadkiem ludobójstwa. Jest tak, ponieważ wszystkie elementy tego ostatniego są obecne w Holokauście – w tym między innymi mordercza ideologia, wykorzystanie biurokracji i technologii, delegitymizacja, klasyfikacja, wyłączenie i masowe morderstwa – to przykłady mechanizmów, które pomagają nam identyfikować potencjalne ludobójstwo.

Tłumaczenie z języka angielskiego: Maciek Zabierowski

Jednak nie możemy się łudzić: edukacja o Holokauście jest relatywnie współczesnym zjawiskiem i wciąż niewielu jest na świecie uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, którzy mają z nią kontakt.

W Polsce, jak w większości Europy, Holokaust jest i musi być częścią naszego programu nauczania, oraz publicznego dyskursu, i musi być w sercu europejskiej historii XX wieku.

Jest to punkt wyjścia dla Europejczyków do zastanowienia się co doprowadziło do załamania uniwersalnych wartości i tak katastroficznego wydarzenia. Właśnie tu musimy szukać odpowiedzi na pytanie co należy zrobić, aby nigdy więcej nie doszło do takiego upadku.

Bez znajomości kluczowego kontekstu Holokaustu, przypadkowe narażenie na mieszkankę różnych konfliktów, czystek etnicznych i innych okrucieństw doprowadzić może jedynie do rozmycia zrozumienia i nauczania.

Podczas gdy Holokaust był wyjątkowym wydarzeniem, mierzącym zwłaszcza w Żydów, jego natura nadaje mu także uniwersalne znaczenie. Rozgrywając się w sercu cywilizowanej Europy w XX wieku, Holokaust wstrząsnął podstawami naszej wspólnej egzystencji. Paradoksalnie, uczenie się o nim dostarcza narzędzi do odbudowy tych podstaw.

Pan Kofi Annan zachęca nas do przemyślenia „tradycyjnej” edukacji o Holokauście, i rzeczywiście eksperci z Yad Vashem i innych instytucji wciąż odkrywają nowe ścieżki w tej dyscyplinie. Zaangażowani edukatorzy wykorzystują wszelkie dostępne narzędzia, aby stworzyć interdyscyplinarne, dostosowane do potrzeb danego kraju i wieku uczniów i długotrwałe studium Holokaustu. Doskonałą model nauczania, który pomaga zrozumieć naszą zdolność do utrzymania praw człowieka i tolerancji oraz wzmacnia nasz potencjał do kształtowania lepszej przyszłości.

Aleksander Kwaśniewski był Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1995-2005.